

ОБГРУНТУВАННЯ ВИМОГ ДО ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ПРИКАРПАТСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Агломералізація є явищем урбанізації і як комплексна проблема вимагає розгляду з погляду соціальних, економічних, географічних, історичних, містобудівних та інших предметних сторін. Явище агломералізації пов'язане з різними урбанізаційними ідеями, явищами і процесами в новій історії містобудування. Тут слід виділити ідеї та принципи: міста-саду Е.Говарда та субурбанізації; поліцентричну модель центрів міста Харріса-Ульмана; моделі циклічності та динаміки розвитку міських поселень Дж.Форрестера, моделі розміщення Кристалера, Льюша, Вебера; концепції функціонального міста Ле Корбюзьє. Сучасні українські урбаністи Ю.Білоконь, М.Габрель, М.Дьомін, Є.Клюшніченко, В.Нудельман, Б.Посацький, Г.Фільваров трактують урбанізацію як багатовимірний процес формування просторових структур життєдіяльності суспільства.

В колишньому радянському союзі ідеї та засади урбанізму пов'язувались із типізацією просторових структур, будівництвом дешевого житла, формуванням рис соціалістичних міст та урбанізації (пріоритет політичних чинників, урбанізація як засіб промислового розвитку регіонів); стирання різниці між містом і селом; трактування населення лише як робочої сили з елементарними потребами для життєдіяльності; уніфікація та стандартизація забудови а також громадських просторів. Принципами соціалістичної урбанізації дали певні ефекти у вирішенні вибраних соціальних проблем, проте обумовили проблеми в багатьох сферах суспільного життя, просторової організації та розвитку міст. Недоліками радянського містобудування слід вважати: недостатню увагу явищам субурбанізації; відставання розвитку соціальної та інженерної інфраструктури (за залишковим принципом); соціально-просторова уніфікація міст з однорідним соціальним складом та функціями тощо.

До характерних рис постсоціалістичного міста є концентрація ділової активності в центрах; поява об'єктів ділової активності та рекреаційних центрів на міській периферії та приміській зоні; посилення просторової сегрегації за соціальними ознаками (оази багатства та анклавів бідності); соціальні непорозуміння на тлі земельних питань та соціального поділу; зростання престижності передмість та розвиток тут котеджного будівництва як додатку до квартир в центрі міста для заможної частини суспільства; комерціалізація міських центрів та радикальні зміни в їх архітектурі та просторі. В пострадянський період несистемні зміни всіх систем суспільства привели до втрати економічного потенціалу територій та деіндустріалізації міст, некерованості та конфліктів інтересів; руйнування інституцій містобудування та втраті містобудівної культури; погіршення екологічних умов та діяльності із збереження історичної спадщини. Відбувається поступове витіснення мешканців за межі престижних районів представниками новосформованого «вищого» соціального складу та створення в містах оазисів багатства; недотримання земельного законодавства; урбаністично-просторовий хаос, надмірне ущільнення забудови в центрах або неефективне використання землі в передмістях; конфліктизація міського простору.

Постає низка проблем та задач для покращення урбаністичної політики в державі, зокрема: реституція власності, реформування та розвитку систем громадського транспорту, екологізації та гуманізації середовища. Особливо актуальною для вирішення є проблема формування ефективних зв'язків між містами та оточенням, досягнення агломераційних ефектів від їх поєднання у спільні соціально-економічні та просторові структури.

Дослідження агломерацій та агломераційних ефектів, а також обґрунтування їх делімітації та вимог до просторової організації та розвитку пов'язується з використанням низки загальнонаукових та спеціальних методів, що базуються на філософському та системному підходах. Нами використано модель 5-ти вимірному простору «людина L – функція F – умови U – геометрія G – час T» [1]. Дослідження проведено на прикладі

Прикарпатської агломерації, яка включає населені пункти Дрогобич, Борислав, Трускавець, Східниця, налічує 237,2 тис.осіб (станом на 2001 рік), займає площу 1365 кв.км, а щільність населення складає 173,8 осіб/кв.км. Умовно нами окреслена територією Дрогобицького району. За щільністю населення вона є восьмою в Україні, з виділених 49 агломерацій, з яких 23 класифіковані як найбільші після Київської (268,4 осіб/кв.км); Донецької (248,3), Горлівської (289,0), Миколаївської (194,5), Шахтарської (207,6), Харківської (182,1), Ялтинської (217,2). А за кількістю населення (станом на 2001) на 42 місці.

Комплексну характеристику території агломерації виконаємо у відповідності до означених вимірів і їх взаємодій. Вимоги та підходи до просторової організації та розвитку агломерації включають: організацію та розвиток курортно-рекреаційної сфери; розбудову транспортної, соціальної та інженерної інфраструктури; розбудова екологічного каркасу території тощо. Практика некомплексного освоєння територій, коли рекреаційні ресурси оцінювались як невичерпні, а здатність природи до самовідновлення — як необмежена, призвели до неефективного використання земель та рекреаційних ресурсів регіону, загострення екологічних і соціальних проблем на території.

Перша вимога - *реконструкція рекреаційно освоєних територій* дає можливість створити додаткові рекреаційні потужності та зменшує вилучення природних ландшафтів для рекреаційного використання, а отже, і позитивно впливає на екологію краю та соціальні характеристики. Реконструкція рекреаційних територій на соціально орієнтованих принципах дозволить також поліпшити соціальну інфраструктуру.

Іншою вимогою є *оптимізація взаємозв'язку між аграрною та рекреаційною системами*, диференціація простору рекреаційного середовища, його ієрархічної будови, визначення основних і другорядних ланок. Зміна системи рекреаційного господарювання і форм власності на землю та об'єкти. Важливими резервами є об'єднання внутрішніх рекреаційних інженерних і транспортних систем та переструктуризація функціонально-розпланувальної структури.

Важливою є вимога про *оптимальні розміри рекреаційних закладів для конкретних видів рекреації і природно-ландшафтних умов*, а також питання про їх розміщення. На практиці можливі два відмінні підходи: концентрація рекреаційних закладів при збільшенні розмірів рекреаційних споруд; дрібна структура та дисперсне розміщення рекреаційних об'єктів.

Реконструкція та розвиток рекреаційно-лікувальних територій неминуче пов'язується з перерозподілом. Постає вимога *перегляду структури території, вийти на нові масштаби її поділу, які обумовлюються зміною форм власності існуючих рекреаційних закладів*.

Висновки. 1. Зміни в державі (соціальні, ринок землі, розвиток комунікацій тощо) обумовлюють зміни в процесах урбанізації та реформування систем розселення – включення в міське середовище або підпорядкування приміських територій; зростання щільності забудови приміських територій, зростання залежності соціально-економічних та просторових пов'язань між поселеннями. Постає вимога дослідження і використання агломераційних ефектів.

2. Аналіз теоретичних передумов з використанням обґрунтованих методів аналізу просторових ситуацій дозволив виділити систему агломераційно утворюючих чинників. Їх аналіз на прикладі Прикарпатської агломерації дозволив здійснити делімітацію та обґрунтувати вимоги до її просторової організації та розвитку.

3. На основі власних аналізів, вивчення проектних документів та пропозицій соціально-економічного розвитку території автори вважають за доцільне вийти за межі Дрогобицького району і долучити в межі Прикарпатської агломерації частково території Сколівського та Турківського району до межі заповідника «Сколівські Бескиди».

4. Обґрунтовано вимоги та практичні рекомендації до просторової організації та розвитку Прикарпатської агломерації. Зокрема вимоги: реконструкції рекреаційного середовища та підвищення ефективності використання рекреаційного потенціалу; соціальної орієнтованості проектних рішень; оптимізації взаємозв'язку між рекреаційною та аграрною системами агломерації. Обґрунтовані конкретні пропозиції просторової організації та розвитку курортполісу «Великий Трускавець», органічного пов'язання

курортно-бальнеологічного центру із природною системою долини річки Стрий та лісовими масивами Карпат, динамізації простору через відновлення вузькоколійки та використання її як рекреаційного транспорту.

1. Габрель М.М. *Просторова організація містобудівних систем: моногр./М.М.Габрель.* – IPД НАН України . – К.:Видавничий дім А.С.С, 2004 – 400 с.
2. Демин Н.М. *Управление развитием градостроительных систем/ Н.М.Демин.* – К.: Будівельник, 1991. – 184 с.
3. Шаблій О.І. *Основи загальної суспільної географії / О.І.Шаблій.* - Львів:ЛНУ ім.І.Франка, 2003. – 423 с.
4. Сайт міської ради м.Дрогобича. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.drohobych-rada.gov.ua

Журавель Ю.В.

*Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На сьогодні найважливішою передумовою стратегічного планування на вітчизняних підприємствах харчової промисловості став розвиток ринкових відносин, їх постійне і безперервне вдосконалення. В умовах ринкових відносин різко підвищилася відповідальність підприємств за економічні та фінансові результати роботи. Планування розвитку стало найважливішою сферою діяльності будь-якого суб'єкта соціально-ринкового господарства, особливо підприємства, що веде виробничо-комерційну діяльність. Зміна технології виробництва, вихід на нові ринки, розширення або згортання обсягів випуску продукції ґрунтуються на глибоких фінансових розрахунках, на стратегії залучення, розподілу, перерозподілу і інвестування фінансових ресурсів. Тенденції розвитку локальної і глобальної ринкової ситуації (мало передбачувані зміни попиту, посилення цінової конкуренції на традиційних ринках, диверсифікація та завоювання нових ринкових ніш, зростання ризиків при проведенні операцій) лежать в основі зростаючої ролі стратегічного планування.

Стратегічне планування дозволяє створювати гнучкі управлінські структури, конструювати організаційні форми, що базуються на принципах системного аналізу і системного підходу, забезпечувати відповідність систем управління і рівня наявної матеріально-технічної бази виробництва. Стратегічне планування на підприємствах харчової промисловості орієнтоване на довгостроковий розвиток, досягнення вищих темпів економічного зростання на основі поетапного вдосконалення різних виробничо-технічних чинників та організаційно-управлінських структур. Відповідно для такого стратегічного планування залучаються певні інструменти та методи стратегічного менеджменту (табл. 1).

Таблиця 1

Методи та інструменти стратегічного менеджменту

Вид робіт (операцій, дій)	Методи, підходи, технології
1	2
Ситуаційний аналіз макроекономічне оточення підприємства): – економіка і політика; – технологія та екологія; – правове забезпечення; – демографія, суспільство.	– огляд, інформаційні узагальнення, проекти, звіти, бібліографічні довідки, статистичні реферати; – кабінетні дослідження, різноманітні методи сегментації, збору даних, аналізу та статистичної оцінки; – PEST-аналіз.